

4.2.4. Споживацька психологія людини і суспільства

Вся історія людства невід’ємна від природи. Людина як біологічний вид тваринного світу є частиною біосфери, а не чимось зверхнім. І багато віків людський рід жив у повазі (і навіть у страху) до природного доквілля, розуміючи його вирішальне значення для себе. Психологічний перелом відбувся після індустріальної революції. Принципи “Людина – цар природи”, “Земля – для людей” та подібні керують сучасним суспільством. НТП породив у людей відчуття могутності, можливість досить легко задовольняти свої потреби за рахунок природних ресурсів. Філософи обґрунтували “об’єктивність” постійного зростання людських матеріальних потреб, а політики взяли за втілювати цей “закон” у практику. Життя більшості сучасних людей побудовано не на ідеї природних людських потреб, а на споживацьких принципах, на філософії насолоди. З дитинства людину привчають, що цінність речі залежить не від її зручності, необхідності, стану, а від модності, престижності. І що добиватися матеріального добробуту треба усякими засобами, не звертаючи уваги на доквілля – ні на природу, ні на людей. Ця філософія проявляється і на суспільному рівні у вигляді державної політики більшості країн (перш за все США).

Зараз завдяки НТП можливості світової економіки перевищують людські потреби. Тому зацікавлена (відносно невелика) частка людства штучно стимулює споживацький попит. Економіка працює не на задоволення природних потреб споживача (людей), а на штучно створений попит. За рахунок цілеспрямованої пропаганди, яка реалізується через рекламу, кінофільми, статті, телепередачі тощо, споживачеві постійно прищеплюється філософія об’єктивної потреби у постійній зміні речей, приладів, техніки, споруд.

Психологія людського егоїзму призводить до значно більших витрат природних ресурсів, ніж це необхідно для цивілізованого існування людства, не кажучи вже про режим бережливого, обмеженого природними потребами, способу життя. Використання природних ресурсів збільшується з роками за експотенційним законом, тобто за законом росту населення планети, але більш швидкими темпами. Наприклад, за останні сто років кількість людей збільшилася

у чотири рази, а вживання води – у сім, видобуток природних енергоносіїв – у десять разів.

Враховуючи неминуче зростання кількості людей на Землі, збереження споживацької психології неминуче призведе до швидкого вичерпання природних ресурсів і збільшення до недопустимого рівня забруднення навколишнього середовища. Необхідна термінова переорієнтація людства на психологію бережливості, обмеженості попиту природними потребами. Потреби людей треба привести у відповідність до можливостей природного середовища.

У зв'язку з цим у документі ООН “Порядок денний на ХХІ століття” (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) відмічено: “Однією з основних причин постійної деградації оточуючого середовища у всьому світі є структура споживання і виробництва, які не забезпечують стійкості – особливо в промислово розвинених країнах. Надмірні претензії, марнотратний стиль життя найбільш багатій частини людства величезним тягарем лягають на довкілля. Ми повинні розглянути питання про нові концепції багатства і процвітання”.

Контрольні запитання і завдання

1. В чому сутність споживацької психології людства?
2. Коли і внаслідок чого зародилась споживацька психологія?
3. В чому помилковість “закону постійного зростання матеріальних потреб”?
4. Хто стимулює споживацький матеріальний попит людей?
5. В чому тупиковість сучасного шляху розвитку економіки?
6. Обґрунтувати альтернативу сучасній споживацькій психології.